

Asia: VN/16052/2021

Kulttuurin tulevaisuustyöryhmän raportti

Lausunnonantajan lausunto

Miten työryhmän raportti onnistuu sanoittamaan ja viestimään kulttuurialan tilannetta ja kehittämishaasteita alan jälleenrakennuksen ja vahvistamisen tarve huomioiden?

Raportissa käytetään laajaa kulttuurin määritelmää, kun kuvataan kulttuurialan merkitystä ja taloudellista vaikutusta, mutta toimenpide-ehdotuksissa rajoitutaan suppeaan kulttuurikäsitteeseen. Tämä raportin laaja kulttuurin määritelmä käsittää kattavasti niin sanottujen luovien alojen toiminnan. Työn taustoituksessa käytetyt luovan alan selvitykset sekä bruttokansantuotelaskelmat sisältävätkin laajan kulttuurikäsitteen mukaisesti myös media-alan. Raportin fokus on kuitenkin taiteessa ja sen tekijöissä.

Media-ala (sanomalehdet, aikakauslehdet, kirjat ja oppimateriaalit sekä painettuna että digitaalisena, radio- ja tv-toiminta, graafinen teollisuus) on yhteiskunnalle ja kansalaisille merkittävää tiedonvälitystä mutta myös luovaa alaa ja kulttuuria. Kotimaisten mediasisältöjen kustantamisen toimintaedellytyksistä huolehtimisella on erittäin suuri positiivinen merkitys sananvapaudelle, toimivalle demokratialle, suomalaisten sivistykselle ja hyvinvoinnille sekä kansakunnan henkiselle huoltovarmuudelle.

Media-ala sopii erinomaisesti raportin johdannon toimialakuvaukseen: ”Kulttuuri on välttämätöntä vapaalle, demokraattiselle ja avoimelle yhteiskunnalle. Kulttuurin saavutettavuus vaikuttaa yhteiskunta-aktiivisuuteen ja jopa äänestysprosenttiin. Kulttuuri antaa välineitä oman äänen esille tuomiseen ja tarjoaa foorumin kriittiselle keskustelulle.”

Mitkä raportin toimenpide-esityksistä ovat mielestänne kaikkein tärkeimmät ja kiireellisimmät toteuttaa (max 5)?

-

Miten voidaan mielestänne vaikuttaa siihen, että työryhmän viestit tulevat huomioiduiksi ja esitykset toteutetuiksi mahdollisimman hyvin seuraavalla hallituskaudella?

-

Lukukohtaiset kommentit

**Luku 1: Annamme kulttuurillemme sille kuuluvan arvostuksen.
Mahdolliset huomionne lukuun ja sen toimenpide-esityksiin.**

Mediapolitiikan päätöksenteko on hajautunut useisiin ministeriöihin jopa enemmän kuin raportissa todettu kulttuuripolitiikan siiloutuminen. Se tarvitsee jatkossa samantyyppisiä ratkaisuja kuin kulttuuripolitiikkaan esitetään: mediapoliittinen ministeriryhmä, mediapolitiikan selonteko tai pidempiaikainen ohjelma toimenpiteistä, joilla luotettavan tiedon turvaaminen suomalaisille turvataan muuttuvassa toimintaympäristössä. Tässä työssä opetus- ja kulttuuriministeriön tulisi olla keskeinen toimija yhteistyössä muiden ministeriöiden kanssa sekä kulttuuripolitiikan, opetuksen (muun muassa lukeminen ja informaatiolukutaito) että tekijänoikeuspolitiikan näkökulmista.

Suomen toimivan demokratian puolustamisen näkökulmasta mediapolitiikan tarve on tunnistettu. Valtioneuvoston yleisistunto hyväksyi 3.11.2022 periaatepäätöksen suomalaisen demokratiapolitiikan tavoitteista 2020-luvulla (Oikeusministeriön julkaisuja, Mietintöjä ja lausuntoja 2022:40). Demokratiapolitiikan tavoitteissa esitetään konkreettisena toimenpiteenä muun muassa, että hallinnonalat ylittävää mediapolitiikkaa koordinoimaan tulisi perustaa oma ministerityöryhmä.

Mahdollisessa kulttuuripoliittisessa selonteossa, ministeriryhmässä ja poikkihallinnollisessa toimielimessä on soveltuvin osin, määritelmistä riippuen, otettava huomioon myös media-alan rooli kulttuurialan olennaisena osana.

Raportin toimenpiteissä tulisi lisäksi tunnistaa luovien alojen kokonaisuus. Niissä tulisi ottaa huomioon yhteys työ- ja elinkeinoministeriön luovan talouden ohjelmaan ja pyöreän pöydän työryhmän keskusteluihin luovien alojen monistettavien sisältöjen liiketoiminnan kehittämiseksi. Myös valtioneuvoston periaatepäätöksessä kansallisesta aineettomien oikeuksien strategiasta (TEM/2022/45) korostetaan aineettomien oikeuksien merkityksen huomioimista eri politiikkaohjelmien työssä. Näin myös opetus- ja kulttuuriministeriön linjaamassa kulttuuripolitiikan tulevaisuudessa tulisi huomioida vahvemmin keskeiset tekijänoikeusintensiiviset alat kuten lehtien ja kirjojen kustantaminen sekä audiovisuaalinen- ja audiomedia.

**Luku 2: Kasvatamme hyvinvointiamme investoimalla kulttuuriin.
Mahdolliset huomionne lukuun ja sen toimenpide-esityksiin.**

-

**Luku 3: Tuemme tekijöitä ja vahvistamme samalla talouttamme.
Mahdolliset huomionne lukuun ja sen toimenpide-esityksiin.**

Mediapolitiikan näkökulmasta tärkeintä olisi keventää lukemisen verotusta. Suomella on nyt Euroopan unionin arvonnäkökulmasta ansiosta mahdollisuus alentaa sekä painettujen että digitaalisten sanomalehtien, aikakauslehtien ja kirjojen verokanta nykyisestä 10 prosentista 0–5 prosenttiin, ilman että muita alennettuja alv-kantoja tarvitsee poistaa käytöstä. Lukemisen myynnin verottamisen lopettaminen lisäisi lehtien ja kirjojen kysyntää, parantaisi niiden kustantamisen edellytyksiä ja luovan alan työllisyyttä merkittävästi sekä pitäisi kotimaisen mediatarjonnan monipuolisena.

Luku 4: Teemme tarvittavat rakenteelliset uudistukset freelancereiden työskentelyolosuhteiden parantamiseksi.

Mahdolliset huomionne lukuun ja sen toimenpide-esityksiin.

-

Luku 5: Tarjoamme kaikille suomalaisille tasavertaiset mahdollisuudet nauttia kulttuurista.

Mahdolliset huomionne lukuun ja sen toimenpide-esityksiin.

Yleisten kirjastojen e-aineistojen osalta on varmistettava, että kustantajille maksetaan riittävä korvaus niiden tuottamien aineistojen kuten lehtien ja kirjojen käytöstä. Kustantajien liiketoimintamallit on turvattava myös e-kirjastoa kehitettäessä. Lisäksi lehtien ja erityisesti uutismedian, digitaalisten sanomalehtien, osalta myös kirjastolaitoksen tulisi tukea toiminnallaan sitä, että mahdollisimman monet voisivat maassamme tilata digitaalisia lehtiä eli hankkia lehtien lukuoikeuksia. Se on kotimaisen lehdistön olemassaolon kannalta erittäin olennaista.

Taiteen perusopetuksen ja taidekasvatuksen lisäämisen rinnalla tarvitaan mediakasvatuksen ja medialukutaidon vahvistamista opetuksessa ja opettajankoulutuksessa. Informaatiolukutaito on yhä tärkeämpi kansalaistaito erottamaan luotettavaa tietoa tuottava journalismi muusta verkkoviestinnästä, jossa on myös paljon disinformaatiota ja vieraiden valtioiden harjoittamaa systemaattista informaatiovaikuttamista.

Holmberg Jukka
Medialiitto ry